

Parashat Korah

5767 - 2007

משנה מסכת אבות פרק ה משנה ו

[ה] עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות ואלו הן: פי הארץ ופי הבאר ופי האתון והקשת והמן והמטה והשמיר והכתב והמכתב והלוחות ויש אומרים אף המזיקין וקבורתו של משה ואילו של אברהם אבינו ויש אומרים אף צבת בצבת עשויה:

רמב"ם על משנה מסכת אבות פרק ה משנה ו

נה] כבר זכרתי לך בפרק השמיני, שהם לא יאמינו בחידוש הרצון עת אחר עת, אלא שבראשית עשיית הדברים הושם בטבעם שייעשה בהם כל מה שייעשה, בין שהיה הדבר אשר ייעשה - תדיר, והוא הדבר הטבעי, ובין שהיה לעתים רחוקות, והוא המופת. ולפיכך אמר שביום הששי הושם בארץ שתשקע בקורח ועדתו, ובבאר שתוציא המים, ובאתון שתדבר, וכן השאר. וכתב היא התורה הכתובה לפניו יתעלה, כמו שאמר, ולא נדע איך, והוא אומרו: + שמות כד יב + "ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם". ומכתב הוא הכתב אשר על הלוחות, כמו שאמר: + שמות לב טז + "והמכתב מכתב אלהים הוא".

ושמא תאמר: ואם המופתים כולם הושמו בטבעי אותם הדברים מששת ימי בראשית - למה יוחדו אלה העשרה? דע, שהם לא יוחדו לומר שאין שם מופת שהושם בטבע הדברים מששת ימי בראשית זולת אלה, אלא אמר שאלה בלבד היתה עשייתם בין השמשות, ושאר המופתים אמנם הושמו בטבע הדבר אשר נעשו בו בראשית העשותו. למשל אמר, כי ביום השני, בעת היחלקות המים, הושם בטיבעם שייבקע ים סוף למשה, והירדן ליהושע, וכן לאליהו ואלישע. וביום הרביעי, כשנבראה השמש, הושם בה שתעמוד בזמן פלוני במאמר יהושע לה. וכן שאר המופתים, חוץ מאלה העשרה. והם הושמו בטבע אותם הדברים בין השמשות.

ושמיר - הוא בעל חיים קטן, ינסר האבנים הגדולות בעוברו עליהן, ובו בנה שלמה המקדש. וצבת - היא המלקחיים אשר יחזיקו בהם הנפחים הדבר החם, עד שייעשה בו מה שייעשה.

רש"י במדבר פרק טז פסוק ל

(ל) ואם בריאה - חדשה:

יברא ה' - להמית אותם במיתתה שלא מת בה אדם עד הנה, ומה היא הבריאה, ופצתה האדמה את פיה ותבלעם, אז וידעתם כי נאצו הם את ה', ואני מפני הגבורה אמרתי. ורבותינו פירשו אם בריאה - פה לארץ מששת ימי בראשית מוטב, ואם לאו יברא ה':

רשב"ם במדבר פרק טז פסוק ל

(ל) ואם בריאה יברא י"י בארץ, כדכתי' כי ברא י"י חדשה בארץ. שאינה כמיתת נדב ואביהוא:

רמב"ן במדבר פרק טז פסוק ל

(ל) ואם בריאה יברא ה' - כתב ר"א: "יש אומרים כי בריאה תורה על המצא יש מאין, וכבר נבקעו מדינות רבות וירדו הדרים בהן שאולה, אבל פירושה כטעם גזרה, מן וברא אותהן (יחזקאל כג מז). והנכון שתאמר על המצא דבר מאין, כי אין אצלנו בלשון הקדש מורה על זה זולתי המלה הזאת. אבל הענין, כי בקיעת האדמה אינה בריאה מחודשת, אבל פתיחת הארץ את פיה לבלוע הוא **חדוש לא נהיה מעולם**. כי כאשר תבקע האדמה כמו שנעשה פעמים רבים ברעש הנקרא זלזלה תשאר פתוחה, גם ימלא הבקע מים ויעשה כאגמים. אבל שתפתח ותסגר מיד כאדם הפותח פיו לבלוע ויסגור אותו אחרי בלעו, זה הדבר נתחדש ביום ההוא כאלו הוא נברא מאין, וזה טעם 'ותכס עליהם הארץ' (פסוק לג). ולכך אמר הכתוב אחרי ותבקע האדמה (פסוק לא), ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם (פסוק לב). ועל דעת רבותינו (סנהדרין קי א) בקרוב פתח גיהנם, גם הוא ענין נתחדש לשעתו:

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קי עמוד א

דרש רבא: מאי דכתיב (במדבר ט"ז) 'ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה' - אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: אם בריאה גיהנם מוטב, ואם לאו יברא ה'. למאי? אילימא למבריה ממש, והא (קהלת א') אין כל חדש תחת השמש?! אלא, לקרובי פיתחא.

רג"ו

ואם בריאה יברא – אמרו באבות כי פי הארץ הוא אחד מ- 10 דברים שנבראו בערב שבת שבין השמשות, וכאן נראה שנברא לשעתו, אלא מילת יברא הוא עתיד במקום עבר כמו 'אז ישיר', 'אז יבנה' ודומיהם, וכך פירושו: אבל אם אמת הדבר שה' ברא בששת ימי בראשית פה לארץ לבלוע רשעים גדולים כמותכם, ואם ישמע ה' עתה בקול איש לצוות לארץ שתפתח את פיה ברגע הזאת ובמקום הזה ותבלע אותם וכל אשר להם, אז תדעו כולכם כי נאצו ..., כי זה יהיה פלא שאין דוגמתו בדרך הטבע כלל, שאע"פ שבעת הרעש נעשים בקעים ופתחים בארץ, הנה הביקעה ההיא תישאר פתוחה... אבל שתפתח ותבלע ותסגור מיד... זה דבר בלתי אפשרי בדרך הטבע, ובלעדי זאת וכי אין זה פלא גדול שתשמע הארץ לקול אדם לפתוח את פיה, כאשר יצווה ובמקום שיצווה, ותבלע את חיים את הקמים עליו ולא זולתם.

לב. ותפתח הארץ את פיה – אילו לא היה פה לארץ קודם לכן היה הכתוב אומר 'ויעש ה' פה לארץ', אבל מדאמר 'את פיה' בכינוי, משמע שהיה לה פה מאז, אלא שעתה פתחה את פיה.

שד"ל

ואם בריאה – כמו: 'כי ברא ה' חדשה בארץ (ירמיהו לא, כא) – ועיין פירושי על 'בראשית ברא'

שד"ל בראשית א,א

ברא . פועל ברא בבנין הקל ובבנין נפעל לא נמצא בשום מקום על פעולה אנושית, ומצאנו שהאדם נקרא עושה ונקרא יוצר, ולא מצאנו בשום מקום שייקרא האדם בורא ; ונראה שהונח השורש הזה להורות על כל דבר היוצא ממנהגו של עולם, כמו אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ (שמות ל"ד י') ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה (במדבר ט"ז ל') השמעתוך חדשות מעתה וכו' עתה נבראו ולא מאז (ישעיה מ"ח ז'), כי ברא ה' חדשה בארץ (ירמיה ל"א כ"א) וכאן ברא אלהים את השמים ואת הארץ היא פעולה אלהית שאין כמוה. הבריאה מן האין מצאנוה מפורשת בספר חשמונאים, ספר שני, סימן ז', פסוק כ"ח ; וגם השמרונים בפיוטיהם אומרים, שהעולם נברא מן האין, וכן היא ג"כ אמונת הקראים. ויחזקאל בדברו על מלך צור אמר עליו לשון בריאה, ביום הבראך כוננו (כ"ח י"ג) מיום הבראך (שם ט"ו) ; דרך מליצת השיר המשיל אותו לאדם הראשון, שבראו ה' והניחו בגן עדן וכמו שאמר בעדן גן אלהים היית, לפיכך אמר עליו לשון בריאה, כאילו לא נוצר על ידי אב ואם, אך הוא בריאה אשר ברא ה' ובבנין פיעל מצאנו שורש ברא להוראת גדיעה וכריתה, (יהושע י"ז ט"ו ; יחזקאל כ"ג מ"ז). ובהפעיל להבריאכם מענין בריא ושמן (שמואל א' ב' כ"ט), ובקצת ספרים מצאנו בבנין הקל ולא ברא אתם לחם (ש"ב י"ב י"ז) באל"ף במקום ה"א, כך היתה גירסת הראב"ע ולא כן גירסת רד"ק ,